

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата філологічних наук, професора

Клименко Ольги Леонідівни,

про дисертацію **ВАКАРЮКА РУСЛАНА ВОЛОДИМИРОВИЧА**

"Біблійні фразеологізми в сучасній англійській мові:

структурний, семантичний та когнітивний аспекти",

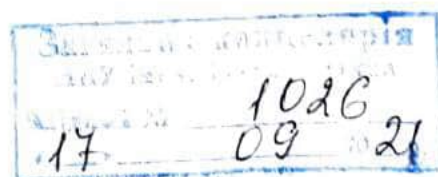
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Рецензовану наукову працю присвячено дослідженню особливостей функціонування біблійних фразеологізмів у британському та американському варіантах англійської мови другої половини ХХ століття та початку ХХІ ст. Робота написана з урахуванням основних положень теорії фразеології, семантики, когнітивної та корпусної лінгвістики та із застосуванням комп'ютерного інструментарію.

Зміна парадигми гуманітарного знання у бік антропоцентризму зробила одним із пріоритетних завдань лінгвістичних розвідок останніх десятиліть вивчення мовних явищ, пов'язаних з культурою, етносом і ментальністю окремих народів у тісному зв'язку із свідомістю людини і її когнітивно-дискурсивною діяльністю. Саме антропоцентрична спрямованість сучасного мовознавства сприяє зростанню інтересу дослідників до опису у широкому лінгвокультурологічному контексті закономірностей функціонування мовної системи і мовних одиниць, зокрема, фразеологічних.

Фразеологічні одиниці як найвиразніші засоби мови знаходяться у центрі уваги багатьох відомих мовознавців. Оскільки фразеологізми являють собою національно-специфічні одиниці мови, які відображають побутово-емпіричний, історичний і культурний досвід мовного колективу, то, безумовно вивчення фразеологічного фонду англійської мови у лінгвістичних студіях ХХІ ст. постає актуальним з огляду на необхідність формування прагматично ефективної комунікації на сучасному етапі розвитку суспільства.

Актуальність теми дисертації зумовлена також загальною спрямованістю лінгвістичних студій на встановлення зв'язку між мисленнєво-мовленнєвою діяльністю людини та екстралінгвальним контекстом, необхідністю осмислення і аналізу мовних і позамовних явищ в антропоцентричній парадигмі.

Дисертаційне дослідження відзначається надійною **методологічною базою**, що надає достовірності висновкам, забезпечує достатню об'єктивність результатів дослідження з урахуванням достатнього обсягу фактичного та ілюстративного матеріалу, який аналізується в роботі. Шляхом використання цілого комплексу методів автору дисертації вдалося дослідити різні аспекти біблійних фразеологізмів в сучасній англійській мові. У дослідженні вдало застосовано методіку комплексного аналізу, яка ґрунтується на поетапному залученні методологічних засад різних наукових підходів: структурно-семантичного, лінгвокультурологічного, лінгвокогнітивного.

Очевидною є **наукова новизна** дослідження, яка впливає з об'єкта та предмета дослідження, адже у ньому біблійні фразеологізми англійської мови класифіковано, систематизовано й описано з точки зору їх структурно-семантичних та когнітивних властивостей, окреслено особливості динаміки їх функціонування у другій половині ХХ та на початку ХХІ століть. У дисертаційному дослідженні уперше у вітчизняній англістиці застосовано когнітивно-матричний аналіз до вивчення біблійних фразеологізмів англійської мови та змодельовано відповідну когнітивну матрицю.

Заслуговує на увагу комплексна **методика** вивчення особливостей функціонування біблійних фразеологізмів у синхронії та з урахуванням окремих аспектів діахронії (часовий проміжок від 1950 рр. до 2020 року), що дозволила окреслити особливості динаміки їх функціонування у другій половині ХХ та на початку ХХІ століть.

Незаперечним є **теоретичне** значення наукової розвідки, що полягає у розширенні існуючих уявлень про парадигматику біблійних фразеологізмів та можливості корпусної лінгвістики щодо їхнього вивчення. Рецензована дисертаційна праця синтезує різноаспектні підходи до дослідження динаміки

функціонування біблійних фразеологізмів в американському та британському варіантах англійської мови, відповідає сучасній науковій парадигмі, яка розглядає «когнітивну матрицю біблійних фразеологізмів» з використанням ресурсів прикладних дисциплін, зокрема, здобутків корпусної лінгвістики.

Практична цінність дисертації пов'язана з можливістю використання його результатів та висновків при укладанні фразеологічних словників англійської мови, зокрема, частотного словника біблійних фразеологізмів; при підготовці та викладанні лекційних та практичних курсів. Опрацьований матеріал можна використати у подальших наукових пошуках. Результати дослідження будуть корисними для стандартизації та термінологічної уніфікації різних мовознавчих концепцій та понять. Основні положення можуть бути впроваджені як в навчально-педагогічну (укладання посібників, методичних рекомендацій), так і в науково-дослідницьку практику (для написання кваліфікаційних робіт).

Важливим результатом дисертаційного дослідження є аналіз змісту ключового поняття дисертації «фразеологічні одиниці біблійного походження» («біблійні фразеологізми», «бібліїзми») як стійких полілексемних утворень з високою прецедентністю і потенціалом до інтертекстуальності, що мають спільне генетичне джерело – Біблію; виявлення універсальних та унікальних класифікаційних ознак біблійних фразеологізмів; творче опрацювання системи біблійних фразеологічних одиниць, що є вербальним способом репрезентації фрагменту морально-ціннісної системи суспільства на певному етапі розвитку лінгвокультури; визначення лакун і потенційних «зон розвитку» щодо осмислення біблійної фразеології як складного лінгвокультурного явища.

До здобутків автора дисертації слід віднести системний аналіз національних корпусів британського та американського варіантів англійської мови, в результаті якого виявлено частотність відтворюваності біблійних фразеологізмів у мовленні, окреслено систему репрезентованих ними морально-етичних цінностей, в яких акумульовано досвід конкретної лінгвокультурної спільноти, впорядкуванню їх у вигляді класифікації лексико-

семантичного та фразеосемантичного полів та тематичних груп – найзагальніших понять свідомості, які характеризують позитивні і негативні моральні цінності.

Зауважимо, що мовний матеріал, наведений для ілюстрації емпіричних даних є доречним і сповна відбиває авторські міркування в процесі наукового дослідження. Достовірність отриманих результатів забезпечується досить великою кількістю опрацьованого лексикографічного матеріалу. Фактологічний матеріал підтверджується таблицями та діаграмами, які унаочнюють теоретичні та практичні положення дослідження. Отже, мету дослідження в цілому досягнуто і поставлені завдання виконано.

Усе викладене вище дозволяє кваліфікувати кандидатську дисертацію, що розглядається, як серйозну багатопланову працю, яка відповідає сучасному рівню наукових знань та викликам сучасних наукових досліджень. Підкреслюючи безперечну актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі, та належний науковий і методологічний рівень її виконання, слід все ж таки зазначити питання, що потребують додаткового висвітлення або пояснення:

1. На нашу думку, не достатньо чітко окреслено окремі ключові поняття, розуміння яких інколи відхиляється від прийнятого в лінгвістиці і потребує уточнення. Не цілком логічними і послідовними видаються тлумачення дисертантом основних понять наукової праці - «фразеологізм», «бібліїзм», «біблійний фразеологізм». Вважаємо, що автор занадто широко визначає базове поняття «фразеологізм». Зокрема, у висновках до Розділу 1 п.2 дисертант вказує, що «під фразеологізмом розуміється *слово або вербальний комплекс...*» (с.57), а у загальних висновках зазначає, що фразеосистема національної мови - це сукупність «сталих *полілексемних* утворень ...» (с.180). Виникає питання: Що таке фразеологізм? На с.46 дисертації читаємо «біблійний фразеологізм» можна витлумачити як «стійке, відтворюване в мові *поєднання слів або пропозицій (речень?)* з частково або повністю переосмисленим значенням, що виникло на основі тексту Біблії або біблійного сюжету», а у загальних

сюжету», а у загальних висновках на с.181 зазначається, що під терміном «бібліїзм», («фразеологічні одиниці біблійного походження», «біблійні фразеологізми», «фразеологізми біблійного походження») автор розуміє «окремі слова та фразеологічні одиниці, прямо чи опосередковано пов'язані з текстом Біблії». Отже, постає питання, у якій взаємозалежності ці поняття перебувають?

2. У світлі попереднього зауваження доречно висловитися критично стосовно того, що автор також не наводить чіткого і прозорого формулювання поняття «морально-ціннісної системи», яке неодноразово згадується в роботі (с.18-22, 128-130, 141, 177, 179, 184). Зокрема, потребує уточнення твердження на с.130, що «морально-ціннісна система є однією з багатьох морально-ціннісних систем»(яких?). Крім того, в роботі зазначається, що «система біблійних фразеологічних одиниць є вербальним способом репрезентації фрагменту морально-ціннісної системи суспільства на певному етапі його (суспільства) розвитку» (с.21). Хотілося б уточнити, які відмінності між британцями та американцями щодо неї помітив автор, саме через вживання біблійних фразеологізмів?

3. Нам імпонує те, що дисертаційне дослідження виконане у широкому макрофілологічному ключі (у тісному поєднанні двох фундаментальних наук філології → лінгвокультурології + мовознавства). Власне такий підхід до аналізу мовних явищ при дослідженні Біблії у зрізі новітніх досягнень корпусної лінгвістики (те що дуже вдало зробив дисертант), як провідних підходів у сучасній філологічній науці, уможлиблює правдиві результати аналізу. Але водночас вважаємо, що деякі твердження автора потребують уточнення та конкретизації. Проведене у Розділі 4 корпусне зіставлення фактів, зафіксованих, зокрема, в кодифікованих фразеографічних джерелах, дозволило автору виявити збіги та розбіжності в американському та британському варіанті англійської мови щодо власне факту представленості конкретного біблійного фразеологізму в американській та британській лінгвокультурах, рівня їх актуальності (кількість вживань), семного складу конкретних біблійних

фразеологізмів у BrE та AmE. Порівняння системи основних доменів фразеологічного масиву американського та британського варіантів англійської мови дозволило виявити основні особливості частотності мовної репрезентації морально-ціннісної системи, втіленої у фразеологічній системі Біблії. Хотілося б уточнити, як автор може пояснити виявлені розбіжності?

4. У дисертації є чимало схем, таблиць і рисунків, представлених у Додатках В, Г, Д, які наочно репрезентують здобутки автора у встановленні та аналізі певних закономірностей. Процедури статистичного аналізу та кількісних підрахунків було використано на всіх етапах аналізу для визначення кількісних параметрів динаміки функціонування фразеологічних одиниць біблійного походження в американському і британському варіантах англійської мови середини ХХ – початку ХХІ століття. Тому вважаємо, що результати кількісних підрахунків доречно було б представити крім додатків також у висновках до розділів та у загальних висновках для підтвердження заявлених положень та тверджень.

Висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер, жодним чином не стосуються основного змісту дисертації і аніж не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження, яке відзначається безперечною актуальністю, аргументативністю основних положень, містить цікавий ілюстративний матеріал та виконано на належному науковому та теоретичному рівні. Навпаки, вони мають послужити автору в його майбутній творчій діяльності, оскільки ця праця окреслює широкі перспективи подальшого наукового пошуку.

Зміст та кількість друкованих праць автора у наукових фахових виданнях (10 одноосібних публікацій, 4 із яких опубліковано у наукових фахових виданнях України та 1 стаття – у періодичному виданні інших держав) відповідають вимогам ДАК України. Матеріали дисертації апробовано на 5 міжнародних наукових і науково-практичних конференціях. Зміст автореферату повністю передає зміст дисертаційної роботи.

На підставі детального ознайомлення з текстом дисертації та авторефератом, який відбиває основні її положення, вважаємо, що дисертаційне дослідження "Біблійні фразеологізми в сучасній англійській мові: структурний, семантичний та когнітивний аспекти" є оригінальним завершеним дослідженням, яке за змістом та оформленням відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженому постановою КМУ № 567 від 24.07.2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 року та № 1159 від 30.12.2015 року), а її автор – Вакарюк Руслан Володимирович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент -
кандидат філологічних наук, професор,
професор кафедри теорії та практики
перекладу з англійської мови
Запорізького національного університету

О.Л.Клименко

Лідия Клименко О.Л.

